

Leto 1907.

Državni zakonik

za

kraljevine in dežele, zastopane v državnem zboru.

Kos LXI. — Izdan in razposlan dne 6. junija 1907.

Vsebina: (Št. 135 in 136.) 135. Ukaz, s katerim se izdaje predpis o preskušnji kandidatov učiteljstva na višjih trgovinskih šolah. — 136. Razglas o začetku poslovanja samostojnega glavnega carinskega I. razreda na kolodvoru v Iglavi.

135.

Ukaz ministrstva za bogočastje in nauk z dne 24. maja 1907. l.,

s katerim se izdaje predpis o preskušnji kandidatov učiteljstva na višjih trgovinskih šolah.

Na podstavi Najvišjega pooblastila se o preskušnji kandidatov učiteljstva na višjih trgovinskih šolah izdaje nastopni predpis.

Člen I.

Preskuševalne komisije.

Sposobnost za učiteljstvo trgovinskih strok (trgovinoslovje, knjigovodstvo, trgovinsko dopisništvo in pisarniška dela in trgovska aritmetika) in modernih jezikov se oveduje s preskušnjo, katero opravljajo po ministrstvu za bogočastje in nauk v to imenovane preskuševalne komisije. V te komisije, ki naj imajo oznamenilo „C. kr. preskuševalna komisija za učiteljstvo na višjih trgovinskih šolah“, se kličejo strokovnjaki, ki imajo posebno kvalifikacijo v učiteljstvu ali v praksi.

Organi, katerim je e. kr. ministrstvo za bogočastje in nauk poverilo nadzorovanje višjih trgovinskih šol, imajo pravico prisostvovati preskušnjam.

Usposobljenost za učiteljstvo učnega jezika, geografije in zgodovine, matematike in prirodoznanstev na višjih trgovinskih šolah se dokaže s tem, da se predloži zadevno izpričevalo učne usposobljenosti za srednje šole (gimnazije in realke). Ta usposobljenost se lahko popolni s tem, da se opravijo v členu VI, lit. A omenjene dopolnilne preskušnje.

Člen II.

Namen, oblika preskušnje, skupine preskusnih predmetov.

S preskušnjo naj se podá dokaz, da kandidat popolnoma ustreza zahtevam, ki se stavijo v tem predpisu gledé obvladovanja strokovnih predmetov in njihovega metodičnega obravnavanja.

Preskušnja razpada v naslednje štadije:

1. Domača naloga,
2. klavzurna preskušnja,
3. ustna preskušnja,
4. poskusna lekcija.

Preskušnji je razen dokaza o zadostnem znanju učnega jezika predmet ena izmed naslednjih skupin strokovnih predmetov po zahtevah, oznamenjenih v členu IV.

Prva skupina.**Glavni predmeti.**

1. Trgovinoslovje,
2. knjigovodstvo, trgovinsko dopisništvo in pisarniška dela.
3. trgovska aritmetika.

Postranski predmeti.

1. Trgovinsko, menično in obrtno pravo,
2. politična ekonomija.

Druga skupina.**Glavni predmeti.**

1. Moderen jezik (italijansko, ako ta jezik ni učni jezik, nadalje francosko, angleško, rusko),
2. Trgovinsko dopisništvo v dotičnem jeziku.

Postranski predmeti.

Elementi trgovinoslovja in knjigovodstva.

Člen III.**Oglašanje k preskušnji.****a) Vložba prošnje.**

Prošnjo, da se kdo pripusti opraviti preskušnjo v eni izmed strokovnih skupin, omenjenih v členu II, je nasloviti na ravnateljstvo tiste preskuševalne komisije, pred katero namerava kandidat opraviti preskušnjo. V tej prošnji naj navede predmete, ki si jih je izbral, ter učni jezik, v katerem namerava poučevati.

Prošnji je priložiti:

1. popis dosedanjega življenja prosilca;
2. izpričevala in kaka druga potrdila o študijah, zahtevanih v tem predpisu, oziroma o praktični uporabi;
3. dokaz državlanske in npravne neomadeževanosti.

b) Zahteve z ozirom na predizobrazbo in strokovno kvalifikacijo kandidatov.

Za pripustitev k preskušnji se zahteva:

V prvi strokovni skupini:

Dovršitev nižjih štirih razredov kake srednje šole (nižjega gimnazija, nižje realke, realnega gimnazija) ter popolne javne višje trgovinske šole (trgovinske akademije) ali oprava zrelostne preskušnje na kaki tuzemski srednji šoli (gimnazij, realka) in dovršitev abiturijentskega tečaja na kaki trgovinski akademiji, čigar organizacija je odobrena po c. kr. ministrstvu za bogočastje in nauk, ali dovršitev občega oddelka eksportne akademije c. kr. avstrijskega trgovinskega muzeja in razen tega od vseh kandidatov dveletna zadovoljujoča pisarniška praksa, in sicer kolikor moči tako v veletrgovini blaga na kakem večjem trgovišču kakor tudi v bančnem opravilu ter končno dovršitev po ministrstvu za bogočastje in nauk predpisanega dveletnega visokošolskega študija.

Kandidatje učiteljstva na višjih trgovinskih šolah morajo z zglasilnimi knjižicami, oziroma z zglasilnimi polami dokazati, da so štiri tečaje gojili strokovne študije o glavnih in postranskih predmetih svoje skupine in razen tega na vseučilišču z ugodnim uspehom hodili na predavanja o modroslovju, pedagogiki (zlasti njeni zgodovini od XVI. stoletja naprej) in o slovstveni zgodovini. Ta ugodni uspeh je dokazati s kolokvijskimi izpričevali o kolegijih v skupni izmeri vsaj po 3 ure na polju omenjenih treh strok.

Kolokvijska izpričevala se lahko nadomestijo z izpričevali o aktivni udeležbi dotičnih seminar-skih vaj.

Strokovni študij štirih tečajev se dokaže s predložitvijo zglasilnih knjižic, oziroma zglasilnih pol, iz katerih mora biti razvidno, da je kandidat hodil kakor reden ali izreden slušatelj v naslednje kolegije, oziroma seminarske vaje, in sicer vsaj v tukaj oznamenjeni izmeri:

1. Kologije, oziroma vaje iz občega in mednarodnega trgovinoslovja v skupni izmeri 8 učnih ur na teden v štirih tečajih.

2. Predavanja, seminarske vaje in praksa iz knjigovodstva, trgovinskega dopisništva in pisarniških del (s posebnim ozirom na metodiko trgovskega pouka) v skupni izmeri 12 učnih ur na teden.

3. Klegije o trgovski aritmetiki v skupni izmeri 4 učnih ur na teden.

4. Klegije o matematiki in politični aritmetiki, in sicer o matematiki dva tečaja po 3 in koj za njim o politični aritmetiki dva tečaja po 2 učni uri na teden.

5. Uvodni kolegij o enciklopediji pravo- in državoznanstev en tečaj v 2 učnih urah na teden.

6. Predavanja iz stroke trgovskega in meničnega prava v skupni izmeri 5 učnih ur na teden.

7. Klegije, oziroma seminarje iz stroke politične ekonomije v skupni izmeri 10 učnih ur na teden.

8. Trgovinska-tehniška specijalna predavanja, oziroma vaje iz stroke železništva, carinstva in tariffstva, pomorstva, bančnih in borznih reči, zavarovalstva i. dr., kakor si izbere sam, v skupni izmeri 8 učnih ur na teden. Ti kolegiji se lahko nadomestijo tudi z narodnogospodarskimi ali pravoznanstvenimi predavanji, oziroma vajami o enakih ali sorodnih tvarinah.

Za spredaj oznamljena predavanja, oziroma vaje, kolikor niso itak preskrbljena na vseučiliščih in tehniških visokih šolah na Dunaju in v Pragi in na eksportni akademiji c. kr. avstrijskega trgovskega muzeja na Dunaju, se poskrbi posebej in o tem se priobči primerna objava vsakčas pravočasno na pripraven način.

V drugi strokovni skupini:

Štiriletno obiskovanje vseučilišča kakor reden slušatelj modroslovne fakultete, ki ga je posvetiti študiju dotičnih modernih jezikov in učnega jezika. Pri tem se morajo kandidatje izkazati, da so se udeleževali praktičnih govorilnih vaj v dotičnih kurzih ali seminarjih, če so taki kurzi ali seminarji.

Za obiskovanje predavanj o modroslovju in pedagogiki veljajo tudi tukaj gorenja določila. Prav tako morajo kandidatje poslušati klegije o učnem jeziku in njegovi slovstveni zgodovini v skupni izmeri vsaj po 5 ur.

Leto, ki ga je kdo dokazno primerno prebil v inozemstvu, da se nauči dotični jezik, se lahko všteje v učni čas; o tem pa naj odloča ministrstvo za bogočastje in nauk.

Na inozemskih visokih šolah dovršene študije, ki ustrezajo tukaj predpisanim po vrsti in obsegu, lahko pripozna preskuševalna komisija za enakovredne s tuzemskimi študiji.

Ako bi gledé izkazanega obrazovalnega pota kakega kandidata, ali gledé potrdil, ki jih je prinesel, nastali dvomi, naj preskuševalna komisija, pridavši svoje mnenje, išče odločbe ministrstva za bogočastje in nauk, je-li kandidata pripustiti k preskušnji.

V posebnega ozira vrednih primerih lahko dovoli minister za bogočastje in nauk na predlog preskuševalne komisije razlike od določil, obseženih v tem predpisu, o pripustitvi k preskušnji.

Inozemci se morejo samo s privolilom ministra za bogočastje in nauk pripustiti k preskušnji.

Člen IV.

Zahteve preskušnje.

A. Učni jezik.

V učnem jeziku mora kandidat v ustni, eventualno, če domače delo na to stran ne omogočuje gotove sodbe, tudi v klavzurni preskušnji dokazati pravilnost in spretnost, razumevanje najimenitnejših slovniških zakonov in stilističnih oblik, in pa zadostno poznanje poglobitnih spisov literature.

B. Strokovni predmeti.

Prva skupina.

Glavni predmeti.

1. Trgovinoslovje.

Obče in mednarodno trgovinoslovje, sistematično znanje funkcij, obratnih oblik in uredb trgovine vobče in svetovne trgovine; razumevanje gospodarskega pomena specifičnih prikazni trgovskega življenja in njihovih pravnih oblik. Najvažnejše o njihovih zgodovinskih izpreminjavah. Bistvo in oblika trgovine.

Osebe in predmeti trgovine: Trgovci in trgovsko osebje (v posebnem polni trgovci, prokuristi, trgovski pooblašenci, trgovski pomočniki); firma, trgovinski vpisnik; bistveno gledé trgovinskih družb

in drugih združb v trgovinsko-kupčijske namene; postopek ob likvidacijah in konkurzi. Predmeti trgovinskega obrata, cena, denar in vrednota, mera in utežstvo. Trgovina z blagom vobče, njene prodajne in plačilne navade, sklepanje in izpolnjevanje trgovinskih kupčij. Trgovsko plačevalstvo in uredbe, pri katerih se varči denar, zlasti kompenzacije v kontokorentu, skontracija, saldiranje, kliring, giropromet bank (zlasti avstrijsko-ogrske banke); promet poštne hranilnice v svojih posameznih strokah. Oblike trgovskega kredita; pojasnjevalstvo in varstvo kredita. Trgovina z dragimi kovinami, kovanimi novci in vrstami papirnatega denarja; menična trgovina; efektna trgovina; izdaja, preklic, konverzija efektov.

Pomožni obrti trgovine, zlasti trgovinsko-mešatarski obrt v obče, komisija, agentura in spedicija. Trgovinska pospešila za razpečavanje in kredit, zlasti semnji, veliki semnji (Messen), dražbe, razstave, zaloge vzorcev, borze vobče, skladovnice z ozirom na avstrijske razmere; banke in drugi kreditni zavodi; znanje uredb avstrijskega bankovstva (zlasti naloge, vrste, opravilne stroke, organizacija avstrijsko-ogrske banke); zavarovalstvo in hranilnice s trgovskega stališča, poštni promet in nanj nanašajoče se pogodbe, telegraf in telefon. Časnikarstvo v službi trgovine.

Notranja trgovinska politika: državna uredba in pospeševanje tuzemske trgovine in prometa, trgovinsko važne agende ministrstev, državni monopoli, trgovinsko zakonodajstvo, trgovinsko sodstvo, pomorska oblastva, trgovinske in obrtne zbornice, trgovinski gremiji.

Mednarodna trgovina, njeni pomočki in pospešila; organizacija in posebne uredbe najvažnejših borz, postavljanje mešetarjev (sensalov) na borzah, borzne kupčije in njih opravljanje.

Prevažanje blaga po kopnem, po notranjem vodovju in po morju vobče; železnice, bistvena določila obratnega pravilnika in bernskega dogovora glede vozništva, železniške tarife; pomorsko plovstvo, ladijski papirji, plovstvene tarife, plovstvo po notranjem vodovju. Določila o kakovosti, prodajni običaji in nastavki cene najvažnejših razkladnih predmetov svetovne trgovine, razumevanje merodajnih kurznihih brzojavk mednarodnega prometa blaga in deviz. Sestavljanje in raba tabel glede paritete cen.

Zunanja trgovinska politika: Trgovinske pogodbe, bistveno iz carinskega zakonodajstva in carinske manipulacije, pospeševanje izvoza (izvozne

premijske, povračilo carine, podpiranje plovstva, trgovinske zbornice v inozemstvu); konzulati in njihov trgovinski pomen; kakšna je trgovinska in plačilna bilanca. Faktorji mednarodne plačilne bilance.

Znanstvo o menicah. Postanek, pojem in znaki potegnjene menice, indosament, sprejem in plačilo, pomnoževanje in domiciliranje menice; menice v sili in ravnanje z njimi, posredovanje; posebnosti lastne menice; ponarejene menice; menično zastaranje; razdolžba menic; menična sposobnost. Načela menične pravde.

Avstrijski menični red; trgovinsko važne posebnosti inozemskih meničnih prav. Nakaznice, čeki (pojem, namen, oblike). Znanje avstrijskega zakona o čeku.

Kandidat mora tudi dokazati, da pozna najvažnejše prikazni novejša strokovna literatura.

2. Knjigovodstvo, trgovinsko dopisništvo in pisarniška dela.

Knjigovodstvo. S pogojem, da je popolnoma trden in spreten v knjigovodstvu po obče običajnih metodah, mora kandidant dokazati, da je stvarno in kritično kos raznim delom zaračunstva po teoretični in praktični strani. Preskušnja bo v zmislu te obče zahteve obravnavala:

V teoretičnem delu: Pojem, zgodovino in literaturo zaračunstva vobče; bistvenost najimenitnejših zaračunskih sistemov in metod; trgovinsko-pravna in konkurzno-pravna določila o knjigovodstvu v Avstriji: obča načela za postavbo, knjigovodsko uporabo in završitev kontov pri knjigovodstvu trgovinskih in industrijskih podjetij; knjige kronološkega in sistematičnega zabeleževanja pri raznih knjigovodnih metodah; zbiralne in pomožne knjige; kontokorentno knjigo; način preračunavanja in kritiko obrestnega kontokorenta z obrestno mero, ki ostaja enaka in ki se izpreminja; zakonita in običajna gledišča za sestavo inventur in bilanc s posebnim ozirom na vprašanje o ocenjevanju zalog, premičnin, nepremičnin, strojev, dvomljivosti (dubiosa); amortizacijski postopek; reserve in prehodna (transitorna) vknjiževanja; tajno knjigovodstvo; kameralistično rubriko, njeno knjižno obdelavo in završevanje kameralistične glavne knjige; načela upravnega in gospodarstvenega proračuna.

V praktičnem delu: Praktično vknjiževanje in zaviševanje posameznih firem blagovne in bančne stroke, vštrevši komisijsko in špedicijsko, participacijsko in konsorcialno (sindikato) opravilo; praktično vknjiževanje in završevanje pri različnih vrstah trgovinskih družb, pridobitnih in gospodarskih zadrug in bolniških blagajnic; posebne oblike knjigovodstva v obrtu in tvorniškem obratu in v kmetijstvu, dalje pri prevoznih podjetjih, hranilnicah, hipotečnih zavodih, zavarovalnicah; knjigovodna dela, ob ureditvi opravil (poslov), pri likvidacijah in konkurzi; oddajanje knjigovodnega mnenja in postopek pri knjižnih pregledih; glavne poteze kameralistične obdelave avstrijskega proračuna in državnega gospodarstva.

Dopisništvo in pisarniška dela. Razen spretnosti v izvrševanju vsakovrstnih pisarniških del mora kandidat dokazati sposobnost opravljati tudi težavna dopisovanja blagovnega prometa, tvorniškega opravila ter bankovstva.

Preskušnja bo sosebno obdelavala:

Ponudbe vsake vrste, okrožnice, popraševanja, pojasnilne odgovore, reklamacije, opominske liste, kreditne liste, tržna in borzna poročila, dopisovanja s potovalci, pisma o arbitražnih, participacijskih, špedicijskih, prevoznih, zavarovalnih, falimentnih, likvidacijskih in zapuščinskih stvareh; računska poročila, sklepne liste, trgovske pogodbe, pooblastila; vloge oblastvom, v kolikor ne zahtevajo posebnih pravoznanskih znanosti. Pri tem mora kandidat dokazati, da piše v gladkem pravilnem slogu; dalje da prav razumeva in zna rabiti v domačih in inozemskih opraviilih listih navadne okrajšave, strokovnjaške fraze in tuje besede ter znamenja za denarne vrste, mere in uteži. Tudi mora kandidat dokazati, da so mu dosti znane tiste trgovske razmere, uredbe in pravna vprašanja, ki se naravnost tičejo trgovskega dopisništva, in da zna razlagati dotično terminologijo (vštrevši morskotovorni promet).

Iz literature o trgovskem dopisništvu naj bodo kandidatu znana vsaj najimenitnejša dela.

3. Trgovsko računstvo.

Od kandidata se vobče zahteva na jasnem in korenitem razumevanju sloneča trdnost in spretnost v izvrševanju vseh preračunov, ki se nahajajo v trgovinskem prometu, s primerno uporabo trgovskemu računstvu lastnih računskih prikrajškov.

Kandidat naj dalje dokaže sposobnost posamezne računske postopke trgovske aritmetike algebrajčno utemeljiti in razviti na primerih praktičnega pridobitnega življenja.

V posameznem se preskušnja razteza na odstotno, obrestno, diskontno in terminsko računstvo, dalje gledé aritmetike bankovstva na drago kovinsko, denarno, devizno in efektno računstvo (uporablja je natančno znanje uzans na glavnih borznih mestih in čezmorskih meničnih zaznamovanj). Kandidat mora tudi pokazati, da je dobro izveden v vprašanjih o rentabilnosti, založbi (fundaciji) in varnosti efektov, o emisiji in konverziji vrednotnic, v tehniki borznih časovnih opravil in v aranžmanskem redu, dalje v arbitražnem računu v njega uporabi na devize, efekte, valute in reporte, vštrevši ovedbo trdnih kalkulacijskih števil in v sestavi paritetnih razpreglednic. Kar se tiče blagovnega računa, mora kandidat razen natančnega znanja njegovega prvinskega dela dokazati korenito razumevanje enovite in sestavljene dobavne in prodajne kalkulacije, poznanje vodilnih strani proizvodne kalkulacije, primerno poznanje mer, uteži, plačilnih sredstev in uzans v mednarodni blagovni trgovini (omejeno na imenitnejša evropska in čezmorska trgovišča z ene strani, in na najimenitnejše skladno blago z druge strani).

Tudi se pričakuje od kandidata, da pozna imenitnejše publikacije o trgovski aritmetiki in uzansoznanstvu.

Kandidat mora dokazati, da zadostno pozna najvažnejše partije iz politične aritmetike, kolikor se dadó osnovati z elementarno matematiko.

Sosebno se zahteva; Znanje obrestnoobrestnega in rentnega računa, postavljanja poplačilnih črtežev, preračunjanja notranje vrednosti žrebv in vrednotnic, osnovnih potez verjetnostnega računa in imenitnejših nalog zavarovanja življenja.

Postranski predmeti.

Iz trgovskega, meničnega in obrtnega prava ni zahtevati od kandidata nikakih pravoznanstvenih utemeljevanj, pač pa mora dokazati sposobnost presojati primere, ki so važni za trgovsko prakso. Podati mora dokaz, da zna v danem primeru hitro in z razumom poiskati in rabiti zadevne zakone. Na tej podlagi mora nadalje dokazati, da zadostno pozna

tista določila državlanskega zakonika in civilnega pravnega reda, ki se često uporabljajo ob presoji pravih dogodkov in trgovskih listin.

Iz politične ekonomije: znanje glavnih naukov teoretskega narodnogospodarskega nauka, narodnogospodarske politike in finančnega znanstva z zadostnim poznavanjem najvažnejših dejanstev novodobne gospodarske zgodovine in gospodarske politike avstrijske od konca XVII. stoletja, ter glavnih pravil sedanega avstrijskega pristožbinstva in davčnih stvari. Kandidat mora pri tem dokazati, da primerno razumeva pomen trgovine v njenih zvezah k vsemu gospodarskemu življenju ter da je sposoben opazovati delovanje trgovca z obeh strani.

Druga skupina.

Za usposobljenost za pouk v kakem modernem jeziku se zahteva:

da je dotičnik sposoben pravilno prevesti v tuji jezik oddelek iz besedila v učnem jeziku brez pripomočkov ter sestavek o lažjem slovstvenozgodovinskem ali zgodovinoslovniškem predmetu in za domačo nalogo večjo razpravo slovniško in stilistično pravilno pisati, nadalje, da je sposoben predložene oddelke iz klasičnih pisateljev novejšega slovstva spretno prevajati v učni jezik in jih podrobno in pravilno razlagati.

Temeljito znanje slovnice dotičnega modernega jezika v njegovem zgodovinskem razvoju.

Nadalje je treba zahtevati, da kandidat temeljito pozna najpomembnejše zakone in oblike starejše in novejša metriki in moderno francosko ali angleško slovstvo in njegovo zgodovino od začetka XVI. stoletja.

Za italijanščino velja ta zahteva za celi obseg slovstva. Za ruščino se zahteva znanje novejšega slovstva (od Lomonosova in Džeržavina) ter njegove zgodovine.

Neobhodno potrebna je končno pravilnost in varnost v ustni rabi jezika ter dobro izgovarjanje. Da se poizvé izgovor, je treba del ustne preskušnje opraviti v dotičnem jeziku.

Za pridobitev učne usposobljenosti za nemški jezik na šolah z ne nemškim učnim jezikom in češkega jezika na šolah z ne češkim učnim jezikom se zahteva poleg izpričevala učne usposobljenosti za srednje šole še oprava nastopno omenjene preskušnje

iz trgovskega dopisništva, trgovinoslovja in knjigovodstva.

Tujejezično trgovinsko dopisništvo: kandidat mora dokazati, da je v stanu ustrezati v členu IV, lit. b, sub 2 tega predpisa, odstavek: „Trgovinsko dopisništvo in pisarniška dela“ stavljenim zahtevam v dotičnem modernem jeziku.

Iz trgovinoslovja ter iz knjigovodstva se zahteva tisto obče znanje, ki je neobhodno potrebno za pravilno ravnanje s trgovinskim dopisništvom.

Člen V.

Preskusni načini.

A. Domača dela.

Če so izpolnjeni pogoji za pripustitev k preskušnji, dostavi preskuševalna komisija kandidatu naloge za domačo obdelavo.

Naloge za domača dela v posameznih predmetih preskušnje je dajati tako, da se kandidatu dá dovolj prilike dokazati korenitost in globokost svojih strokovnih znanosti ter sposobnost razložbe.

Domače naloge se dajejo:

Za prvo skupino po eno delo iz:

1. trgovinoslovja,
2. knjigovodstva, dopisništva in pisarniških del,
3. trgovske aritmetike.

Za drugo skupino:

1. Slovstvenozgodovinsko delo,
2. delo iz trgovskega dopisništva, ki ju je obe izvršiti v dotičnem tujem jeziku.

Ob izdelavi domačih nalog sme kandidat ne samo rabiti slovstvene pripomočke, temuč zahtevati je od njega, da pozna, kolikor je potreba, slovstvo tega predmeta. Kandidat mora torej ne samo na čelo vsakega izdelka postaviti natančen seznam pripomočkov, ki jih je sosebno rabil, temuč tudi v izdelku samem vestno imenovati taka dela na tistih mestih, kjer se jih je poslužil. Naposled mora postaviti pismeno izjavo, da je on sam spisal oddani izdelek, ter da ni razen omenjenih virov in pripomočkov rabil nič drugega.

Za obdelovanje vsake domače naloge se kandidatu dovoljuje tri mesece časa.

Te roke more v posebnega ozira vrednih primerih ravnateljstvo preskuševalne komisije podaljšati, vendar ne za več nego tri mesece za vsako domače delo. Prej sme kandidat oddati dela.

Ravnatelj preskuševalne komisije določi za vsak primer posebej, kateri strokovni izpraševatelj naj dá domača dela.

Če domača dela niso dala povoda zavrniti kandidata, dá se mu povabilo h klavzurni preskušnji.

Takim kandidatom, ki ustrezajo v tem predpisu ustanovljenim pogojem za pripustitev k preskušnji usposobljenosti iz I. strokovne skupine in so že dosegli učno usposobljenost za učiteljstvo na dvarazrednih trgovinskih šolah, nadalje kandidatom, ki dokažejo daljšo in mnogostransko prakso ali predložijo s tiskom objavljena večja in dragocena strokovnoznanstvena dela, lahko preskuševalna komisija docela ali deloma izpregleda domača dela.

B. Klavzurna preskušnja.

Klavzurna preskušnja ima zlasti namen, da se ové, v koliko more kandidat na svojem strokovnem polju tudi brez vseh pripomočkov pokazati trdno znanje; ta preskušnja razpada na več klavzurnih del.

Vsako klavzurno delo sestoji iz dveh samostalnih delov (delnih nalog), ki se pa presojata samo v eni vkupni oceni.

Klavzurna dela se opravljajo v obeh skupinah.

Za prvo skupino se dá po eno klavzurno delo (po dve delni nalogi), in to iz:

1. trgovinoslovja,
2. knjigovodstva, trgovinskega dopisništva in pisarniških del,
3. trgovske aritmetike.

Izmed obeh delnih nalog iz predmetov, imenovanih pod 2, naj se tiče ena bančnega opravila, druga pa blagovnega opravila.

Za drugo skupino se daje po eno klavzurno delo, in sicer:

1. o temah obče vsebine,
2. iz tujejezičnega trgovinskega dopisništva.

Obe deli je izvršiti v dotičnem tujem jeziku.

Za obdelanje posameznih klavzurnih del se dovoli kandidatu osem ur časa. Ta čas je tako

porazdeliti na en dan, da pridejo s primernim opoldanskim odmorom štiri ure na rešitev ene in štiri ure na rešitev druge delne naloge.

V primeru, ko bi bilo za rešitev klavzurnih del neobhodno potreba pripomočkov, kakor desák, tabel, zemljevidov, kurznihi listov, zakonikov itd., je to pri ustanovitvi preskuševalnih nalog vselej izrečno omeniti, in kandidatu naj se pripomočki, ki pridejo v poštev, ob začetku klavzurnega dela dajo na razpolago.

Le če so bila vsa dela klavzurne preskušnje spoznana za zadostna, se lahko kandidat pripusti k ustni preskušnji.

C. Ustna preskušnja.

Ustna preskušnja se razteza na vse glavne in postranske predmete tistih skupin, za katere kandidat želi zadobiti učno usposobljenost.

Ustna preskušnja meri na popolnjenje uspeha predhodnjih preskuševalnih stadijev in na dobavo gotove sodbe o splošnem znanju kandidatovem.

Za vsak v členu II imenovanih glavnih predmetov je ustanovljena poprečno ena ura za izpraševanje; za preskušnjo v učenem jeziku pol ure časa, za preskušnjo v postranskih predmetih pa skupaj ena ura.

Pri prav dobro pripravljenih kandidatih se sme ta preskusni čas nekoliko skrajšati.

Pri ustni preskušnji mora biti navzočen ravnatelj preskuševalne komisije ali njegov namestnik in razen tega najmanj dva druga uda komisije.

O ustni preskušnji vsakega kandidata je pisati poseben zapisnik.

Člen VI.

Dopolnilne preskušnje.

A. Da se doseže učna usposobljenost na višjih trgovinskih šolah, so lahko opravijo iz posameznih predmetov tudi dopolnilne preskušnje.

Ti predmeti so:

1. Trgovinska geografija,
2. trgovinska zgodovina,
3. trgovska aritmetika,
4. politična aritmetika,
5. blagoznanstvo in mehaniška tehnologija,
6. tujejezično trgovinsko dopisništvo.

K tem dopolnilnim preskušnjam se lahko pri-
pusté:

Ad 1 in 2. Kandidatje učiteljstva ali učitelji na
srednjih šolah, ki so usposobljeni za učiteljstvo geo-
grafije in zgodovine na srednjih šolah.

Ad 3 in 4. Učiteljski kandidatje ali učitelji
srednjih šol, ki so dosegli aprobacijo za matematiko
kakor glavni predmet na srednjih šolah.

Ad 5. a) Učiteljski kandidatje ali učitelji
srednje šole, ki so dosegli aprobacijo za kemijo
in naravoslovje kakor glavna predmeta ali za kemijo
kakor glavni predmet in naravoslovje in fiziko pa
postranska predmeta.

b) Absolvirani slušatelji tehniške visoke šole,
ki so opravili drugo državno preskušnjo za kemijsko-
tehniško stroko.

Ad 6. Učiteljski kandidatje ali učitelji, ki so
dosegli aprobacijo za dotični moderni jezik na
srednjih šolah.

Zahteve, ki se stavijo na teh preskušnjah, so
nastopne:

1. Trgovinska geografija: Kandidat bodi zmožen
podati podobo sedanjih gospodarstvenih razmer
človeštva. Sosebno naj zna razložiti, kako je veliko
trgovinsko gibanje med posameznimi svetovnimi
ozemlji, proizvod in promet blaga potrebna posled-
ica prirodnih pogojev z ene strani in delavnosti
človeške z druge.

V posameznem naj kandidat dokaže: Iz obče
teorije: Poznanje znanstvenih podlag uporabljane
praktične meteorologije, klimatologije (tudi zdrav-
stvene), prometnozemeljepisnega značaja gorovja;
prometnega življenja po puščavah in stepah; po-
znanje najimenitnejših načel taloznanstva, razde-
litve najimenitnejših kulturnih rastlin in koristnih
živali; fizikalnega vplivanja gozda na zrak in tla;
virotvorstva z ozirom na mineralne vode, veletokov
z ozirom na njih kulturnozgodovinski in prometno-
tehnični pomen, teorije povodnji; znanje oceano-
pisja, v kolikor je važno za promet. Iz trgovinskega
zemljepisja posameznih držav in njih naselbin: De-
lovna in glavnična moč, razdelitev prebivalstva po
opravih; obseg in kakovost izdelkov sirovega pro-
izvoda in industrije (poudarek posebno ugodnih ali
neugodnih vplivov, poraba preobilice in zalaganje
primankljaja; poznanje najimenitnejših vrst in po-
stopkov velikega proizvoda v področjih poljedelstva,
rudarstva in industrije; znanje najimenitnejših sem

merečih strokovnih izrazov); promet (plačevalna
sredstva, mere, uteži; način in obseg prometnih
uredeb; prirodna in umetna vodna pota, njih sto-
rilna in konkurenčna zmožnost; zgodovina in razvoj
železnic, njih storitve; stanje poštnih, telegrafskih
in telefonskih naprav; morsko plovstvo, obrežno
plovstvo, plovstvene družbe, poštnoparniške proge;
velikost in sestava trgovinskega in vojnega bródovja;
obseg pomorskega prometa, popis najimenitnejših
pristanišč, industrijska skladišča; odnošaji k notranji
deželi; zdravstvene razmere teh trgovišč); uredba
denarnega in blagovnega prometa (kreditne razmere
dotične države in njenih trgovcev; pospešila trgov-
skega prometa, borze, banke, zavarovalnice, clearing-
house, veliki sejmi, trgi, obramba znamk in patent-
tov; carinske in trgovinske pogodbe, konzulstvo);
svetovna trgovina (posnetek predmetov svetovne
trgovine po področjih proizvoda in potroška, med-
narodna trgovinska pota in njih porabnost, sosebno
z novodobnimi brzoprometnimi sredstvi). Iz trgo-
vinske in prometne statistike: zmožnost statistične
zapiske razumno uporabljati in jih napravljati; po-
znanje sem mereče terminologije (kakor specialna
in generalna trgovina, plemenitilni postopek, brutto
in netto-bečve, osni kilometer, virtualna dolžina itd.)

2. Trgovinska zgodovina: Kandidat mora pred-
ložiti razpravo o samostojno izbranem predmetu iz
trgovinske zgodovine, ki naj zlasti daje priliko, da
pokaže narodno-gospodarsko znanje, ki si ga je pri-
dobil.

Na podstavi te disertacije se opravi s kandi-
datom prilično enourna ustna preskušnja. Presku-
ševalni komisar se bo moral na tej preskušnji pre-
pričati, da se je kandidatu zadostno posrečilo dobiti
vpogled v tiste dogodke, ki so odločilni za trgo-
vinski in gospodarskopolični razvoj celega človeštva
in posameznih gospodarskih ozemelj. Pri tem se bo
gledalo manje na naštevane manj važnih dejanstev
po spominu kakor na jasno sodbo in na tisto znanje,
ki je pogoj za razumevanje gospodarskega življenja
in najvažnejših dogodkov, ki so pretvorno delovali
na svetovno trgovino.

Kandidati za učiteljstvo trgovinskega zemlje-
pisja ali trgovinske zgodovine morajo seznanjeni biti
z najimenitnejšimi virnimi deli, kakor tudi z do-
tičnimi časopisi, podlagotvornimi zborniki, ki se
nanašajo na trgovinsko zemljepisje, oziroma trgo-
vinsko zgodovino in sorodne panoge znanja, ter po-
znati učila, ki se priporočajo za trgovinskogeografski,
oziroma trgovinskozgodovinski nauk.

3. Trgovsko računstvo. Staviti je v členu IV,
lit. B pod 3, tega predpisa obsežene zahteve.

4. Politična aritmetika: sestava razdolžnih načrtov in načrtov loterijskih зайmov. Načela zavarovalne matematike. Matematična teorija zavarovanja, ki je odvisno od življenja kake osebe. Dostopni prihodki (rente), enkratna in letna čista premija:

a) ob rentnem zavarovanju,

b) ob zavarovanju glavnice na primer smrti in doživetja.

Uporaba teorije na najvažnejše kombinacije življenjskega zavarovanja. Statistične podlage. Ustanovitev tarifne premije. Teorija in praksa preračuna rezerv. Matematična teorija zavarovanja, ki so odvisna od življenja dveh ali več oseb. Verjetnosti življenja in smrti za zvezana življenja. Zvezne rente. Preračun čistih premij za najvažnejše zavarovalne kombinacije, poglavito za dvojne življenja (rente, rente preživetja, vdovske in sirotinske pokojnine, zavarovanje glavnice za primer smrti in doživetja).

Najvažnejše iz zavarovanja za onemoglost: zadevni osnovni računi. Razvijanje pomožnih tabel. Različne oblike pokojninskega zavarovanja.

Vdovske in sirotinske pokojnine, ki so odvisne od službenega časa in starosti moža.

Elementi matematične statistike. Najpogostejše tabele. Verjetnost v statistiki in v zavarovalstvu. Zakonitost statističnih prikazni.

5. Blagoznanje in mehaniška tehnologija:

Preskušnja se razteza: na poznanje sirovin, polovičnih in popolnih izdelkov, v kolikor se leti privzemajo v blagoznanje; prirodoznanje prirodnin in sirovin; vnanjost blaga in njegovih fizikalnih in kemičnih lastnosti; na dobivanje blaga po kemičnem, oziroma kemično-tehnološkem potu (mehanska in kemična tehnologija), tvornično izdelovanje blaga v obratih in industrijah, poznanje obratov dotičnih strojev in aparatov ter mehaničnih in kemičnih postopkov pri njih izdelavi; na preiskavanje blaga; poznanje in rabo mikroskopa in njegovih pomožnih aparatov; poznanje tistih fizikalnih in kemičnih utenzilij in aparatov, ki se rabijo pri kvalitativni, oziroma kvantitativni preiskavi blaga (piknometer, areometer, ekstraktivni aparati, refraktometer, polarizacijski aparati itd.), metode drobnogledne preiskave (mikrokemične reakcije in naprava reagencij); kvalitativno analizo enovitih in sestavljenih teles (anorganskih in najimenitnejših organskih zvez), kvantitativno analizo anorganskih zvez; ločilne metode; tehnično analizo in vrednostna določila or-

ganskih in anorganskih sirovin (alkaliacidimetrijo, klorimetrijo, preiskavo masti, cukra in sirupov, dekstrina, strojnih in barvnih tvarin); na poznanje tvarin, ki se rabijo za ponarejanje, in njih spoznavanje; na obče osnovne nauke tehnične mikologije (vrvežno fiziologijo in bakteriologijo); na tržne razmere in tržne cene blaga, posebnost sirovin (znamenje); najimenitnejše uzance blagovne trgovine in obče imenitne podatke o proizvodnji, izvoznih in uvoznih carinah in davčnih razmerah.

6. Tujejezično trgovinsko dopisništvo. Stavi je v členu IV (predzadnji in zadnji odstavek) tega predpisa predpisane zahteve.

Dopolnilna preskušnja iz predmetov 1, 2 in 5 se vrši samo ustno, preskušnja iz predmetov 3, 4 in 6 ustno in pismeno. Pismena preskušnja obsega ključno delo iz dotičnega predmeta. Ona sestoji iz dveh samostojnih delov in se vrši po pravilih člena V tega predpisa.

Kandidatje učiteljstva za blagoznanje morajo izvršiti praktično delo v laboratoriju iz mikroskopije in določitve blaga.

B. Doktorji prava ali pravniki, ki so opravili vse tri državne preskušnje, lahko pridobijo formalno učno usposobljenost za nauk o narodnem gospodarstvu in pravne predmete, ako dokažejo z ustno preskušnjo enciklopedijsko znanje iz trgovinoslovja, knjigovodstva, dopisništva in pisarniških del v obsegu, kakor je predpisano za kandidate učiteljstva za tujejezično trgovinsko dopisništvo.

Člen VII.

Razširne preskušnje.

Za prvo skupino preskušeni učitelji in učiteljski kandidatje lahko napravijo razširno preskušnjo iz enega ali več nastopnih predmetov:

1. Politična aritmetika,
2. trgovinsko, menično in obrtno pravo,
3. politična ekonomija.

Ali je izvršiti razširno preskušnjo v vseh stadijih, oziroma ali je kandidatu izpregledati posebno domačo nalogo, odloči preskuševalna komisija oziroma se na izkazano predizobrazbo.

Zahteve za razširno preskušnjo iz politične aritmetike so v členu VI pod 4 predpisane zahteve.

Iz trgovskega in meničnega prava je od kandidata zahtevati pri razširni preskušnji natančno poznanje avstrijskega trgovskega zakonika in meničnega reda (pravoznansko preporna vprašanja so izključena). Dalje mu morajo biti dobro znane bistvene razlike dotičnega ogrskega zakonodajstva, načela menične pravde, najpoglavitejša določila konkurznega in obrtnega reda, najimunitnejši zakoniti predpisi o meničnih kolkah in efektoprometnem davku, potem o zavarovalnih zavodih, pridobitnih in gospodarstvenih zadrugah, o skladoviščih, patentni, znamčni in vzorčni brambi, o promesnih in obročnih opravilih, krošnjarstvu, trgovinskih agentih in o trgovinskih zbornicah, slednjič najbistvenejše iz pravilnika za železnični promet gledé tovorstva. Od kandidata se slednjič pričakuje, da pozna tista določila državlanskega zakonika in civilno-pravnega reda, katera se često uporabljajo pri presoji opravičnih dogodkov in trgovskih listin.

Iz politične ekonomije mora kandidat dokazati, da znanstveno obvladuje celo polje politične ekonomije (vštevši finančno znanstvo). Zahtevati je torej tudi tako znanje iz zgodovine ekonomskih nauk, ki je potrebno za razumevanje razvoja ekonomskih sistemov; pri tem mora kandidat vobče dokazati sposobnost samostojno presojati važna narodnogospodarska vprašanja.

V teoretski narodni ekonomiji je zahtevati popolno znanje podlag današnjega družbenega reda, organizacijskih oblik današnjega procesa pridelovanja, prometa in razdelitve dohodka ter teorije cen in dohodka. Posebno važnost je polagati na vse uredbe, služee ustvarjanju cene (tržne in trgovske organizacije, efektne in blagovne borze), nadalje na uredbo denarnega in kreditnega prometa (vrste trgovskega in obrtnega kredita, organizacija denarstva in plačevalstva bank in drugih kreditnih organizacij) in na zavode, služee prevozu (železništvo in plovstvo). Pokazati in presoditi je treba poslovanje, pogoje in vplive teh uredb.

V narodnogospodarski politiki in finančnem znanstvu je zahtevati razumevanje glavnih smeri in glavnih dejanstev gospodarske in socialne politike XIX. stoletja in sedanjosti ter modernega finančnega gospodarstva. Zlasti mora poznati kandidat mednarodne gospodarske zveze in torej vsa dejanstva, ki so podlaga trgovski in plačilni bilanci, oceniti njihov gospodarski pomen in biti poučen o dejanstvih gospodarske politike, ki so s tem v zvezi, torej zlasti o trgovski politiki, njeni zgodovini, metodah, praktičnih oblikah (avtonomni carinski politiki, politiki trgovskih pogodb, zastopstvu v inozemstvu).

Iz avstrijskega pristojbinskega in davčnega prava je zahtevati najbistvenejša določila, izvzemši vse davčnotehniške podrobnosti.

Člen VIII.

Poskusna lekcija (učitev).

Opraviti poskusno lekcijo so dolžni samo tisti kandidati, kateri niso še učili.

Poskusna lekcija naj podá podobo pedagogične nadarjenosti kandidatove in njegove sposobnosti, metodično obdelavati dano učno tvarino.

Opravlja se na kaki višji trgovinski šoli na sedežu preskuševalne komisije po opravi ustne preskušnje vpričo ravnatelja preskuševalne komisije ali enega strokovnega izpraševalca, eventualno obeh.

Kandidat je dolžen učni predmet, kateri se ravno obdelava v dotičnem razredu, nadaljevati in z učenci del, ki ga je predaval, takoj izprašujoč in razlagajoč ponavljati. Predmet, ki naj se obdeluje, mu je en dan prej naznaniti.

Člen IX.

Pristojbine.

Vsa kandidat je dolžen za opravo preskušnje, in to po dostavi dekreta o pripustu k preskušnji plačati 40 K, in po prejetem povabilu h klavzurni preskušnji tudi 40 K, torej vsega skupaj 80 K za preskusno odredbino.

Enaka odredbina velja tudi za vsako ponavljalno preskušnjo. Za vsako dopolnilno in razširno preskušnjo je plačati 30 K odredbine po dostavi pristilnega dekreta.

Člen X.

Presoja preskusnega uspeha, ponavljalna preskušnja, izpričevala, poslovodstvo.

Gledé tega, kako postopati ob presoji kandidatovih oprav, ob odločbi o uspehu preskušnje, dalje gledé ponavljalnih preskušenj, izdaje in vsebine izpričeval ter gledé poslovodstva se zmislooma uporabljajo določila za preskušnjo kandidatov učiteljstva na gimnazijah in realkah (členi XXII, XXIII, XXVII in I. odstavek 5. ministrstvenega ukaza z dne 30. avgusta 1897. l. (drž. zak. št. 220).

Člen XI.

Veljavnost preskusnega predpisa in prehodna določila.

Učne osebe, ki so zadobile učno usposobljenost za učiteljstvo na višjih trgovinskih šolah po pre-

skusnih predpisih z dne 14. maja 1870. l. (drž. zak. št. 79), in z dne 5. avgusta 1899. l., št. 20345 (drž. zak. št. 157), niso dolžne iznova podvreči se preskušnji po tem predpisu; tako tudi tisti kandidati, ki so ob času, ko stopi ta ukaz v moč in veljavo, v preskusnem štadiju, po preskusnem predpisu z dne 5. avgusta 1899. l. niso dolžni preskušnjo opraviti po predstojećem pravilu, ako v enem letu potem, ko stopi v moč in veljavo pričujoči predpis, uspešno završe dotično preskušnjo.

V ostalem se oproščenje od oprave preskušnje v posebnega ozira vrednih primerih pridržuje predarku ministra za bogočastje in nauk.

Ta ukaz dobi moč tistega dne, katerega se razglasi. Istega dne se razveljavi ministrstveni ukaz z dne 5. avgusta 1899. l., št. 20345 (drž. zak. št. 157). Vendar se do konca študijskega leta 1908/09 izpregleda v členu III tega predpisa za pripustitev k preskušnji iz prve strokovne skupine zahtevani dokaz dveletnega visokošolskega študija, ako more kandidat dokazati, da je dovršil štiriletno, v zmislu

tega člena kvalifikovano prakso v blagovnem in bančnem opravilu.

Marchet s. r.

136.

Razglas finančnega ministrstva z dne 28. maja 1907. l.

o začetku poslovanju samostojnega glavnega carinskega urada I. razreda na kolodvoru v Iglavi.

Glavni carinski urad II. razreda v Iglavi, ki je bil doslej združen z glavnim davčnim uradom v Iglavi, se je izpremenil v samostojen glavni carinski urad I. razreda in je kakor tak že začel svoje poslovanje s 1. dnem aprila 1907. l.

Ta carinski urad ima pravico uporabljati okrajšano napovedno ravnanje v železniškem prometu.

Korytowski s. r.

